

**”Ruotsin kielen opiskelu tulee olemaan hyvä taito tulevaisuudessa, koska Suomi on
kaksikielinen maa”**

Lågstadieelevers attityder till språkinläring i en tvåspråkig skola

Claudia Mäkitalo
Kandidatavhandling i
svenska språket
Humanistiska fakulteten
Uleåborgs universitet
Juni 2021

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	
1. INLEDNING	3
1.1 Syfte	4
1.2 Material och metod	5
2. TEORETISK BAKGRUND	8
2.1 Attityder	8
2.2 Attityders olika aspekter	8
2.3 Språkattityder	9
3. ANALYS OCH RESULTAT	11
3.1 Bakgrundsinformation	11
3.2 Finskspråkiga informanternas tankar om att studera svenska	12
3.3 Svenskspråkiga informanternas tankar om att studera finska	15
3.4 Jämförelse mellan klasserna	17
4. SAMMANFATTANDE DISKUSSION	21
LITTERATURFÖRTECKNING	23
BILAGA	25

1. INLEDNING

Finland är officiellt ett tvåspråkigt land med både finska och svenska som nationalspråk. Även om andelen finsktalande är större och finskan dominerar i största delen av landet, finns det även kommuner i Finland där majoriteten av befolkningen talar svenska. (Justitieministeriet.fi u.å) Finlands tvåspråkighet samt svenskans ställning i Finland är något som ständigt diskuteras i vardagen. Som tvåspråkig har jag hamnat i flera situationer där det har talats väldigt illa om svenska språket. Enligt mina närstående är det bra att kunna svenska i Finland, medan okända människor ibland har ifrågasatt min identitet som tvåspråkig samt mitt val att studera svenska på universitet. De flesta har redan vid första intryck skapat en fördom om mig som person på grund av min bakgrund och identitet.

När jag får negativ respons får jag sällan ett ordentligt svar på varför personen står bakom sin åsikt. Eftersom jag själv inte har några negativa attityder till språkinlärning vill jag ta reda på varför vissa personer har så negativa attityder till ett visst språk. Jag vill även utreda vad som påverkar dessa attityder och därför ansåg jag attitydforskning som ett intressant tema för min kandidatavhandling. Med denna avhandling utreds hurdana attityder lågstadieelever i en tvåspråkig skola har till språkinlärning samt om attityderna skiljer sig mellan olika klasser. Jag vill forska om den tvåspråkiga miljön påverkar elevernas språkinlärning.

Enligt min åsikt är det viktigt att fortsätta studera och forska attityder eftersom det bland annat hjälper lärarna att förstå elevernas attityder och motivation till exempelvis språk. Med hjälp av forskningar kan lärarna få förbättringsförslag och nya idéer till lektionerna så att det blir trevligare och mer intressant för studeranden att studera ämnet. Lärarna har även en stor roll gällande attityder, då attityder är formbara. Det är möjligt för läraren att ge en mer positiv bild av språket och då formas även den eventuella negativa attityden till något mer positivt.

Många kan ha den bilden att majoriteten av alla finländare tycker illa om svenska språket. Trots allt finns det många olika undersökningar och studier på internet som ofta bevisar

finländarnas positiva attityder till svenska språket. Exempelvis har forskarna Ville Pitkänen och Jussi Westinen från e:2 forskningsinstitutet gjort en undersökning om finländarnas attityder till svenska språket. Undersökningen visar att majoriteten av finländarna förhåller sig positivt till svenska på en allmän nivå. Undersökningen bevisar även att finländarna upplever svenskan som ett viktigt språk, även om många inte har haft någon nytta av att kunna svenska. Finländarnas attityder till svenska språket varierar mycket men forskarna är eniga om att språkattityder påverkas av ens egna språkkunskaper. Även mångsidiga kontakter med svenskspråkiga förstärker positiva attityder. (Pitkänen & Westinen 2017: 39)

En annan forskning som är värd att lyfta fram är Eero Mustilas doktorsavhandling som handlar om finska gymnasieelevers attityder till svenska. Avhandlingen behandlar även motivation och intresse för svenska och redogör grundligt attityder och orsaker till attityderna. (Mustila 1990)

1.1 Syfte

Syftet med kandidatavhandlingen är att forska hurdana attityder lågstadielever har till läroämnet *grannspråk* i en tvåspråkig skola. Samtidigt som elevernas attityder till språket utreds, kommer även attityderna mellan två olika klasser att jämföras. Skolan där forskningen utförs ligger i en tvåspråkig stad. Skolan har elever som har både svenska och finska som modersmål. Klasserna är uppdelade språkmässigt och undervisningen sker huvudsakligen på elevernas modersmål, det vill säga de elever som talar finska som modersmål, går i en finskspråkig klass och undervisas på finska. De elever som talar svenska som modersmål går i en svenskspråkig klass och undervisas på svenska. I vissa praktiska ämnen, som till exempel slöjd, idrott och hälsa, bild och musik, förenas grupperna redan i årskurs ett och undervisas på båda språken. Skolan strävar även efter att ha många gemensamma aktiviteter utanför klassrummet och även då används alltid båda språken.

Skolan har ett eget läroämne som kallas för *grannspråk*. Det innebär att elever med finska som modersmål studerar svenska som grannspråk och tvärtom. Grannspråk börjar man studera redan i årskurs ett. Målet med grannspråksundervisningen är att eleven utvecklar en aktiv tvåspråkighet och att hen kan, vill och vågar använda språket. Genom att studera grannspråk skapas även en förståelse för vår historia och kultur, samt respekt för andra kulturer och det främjar samarbete, vänskap och fred.¹

Språkinläring delas ofta in i två olika delar som är *kulturell inläring* och *naturlig inläring* (Einarsson 2009: 92). På den här skolan sker inläringen genom kulturell inläring då eleverna lär sig sitt andra språk under lektionstid, samtidigt som inläringen sker naturligt, då eleverna kontinuerligt hör båda språken i skolvärlden och under rasterna, inte bara under lektionerna.

Målet med kandidatavhandlingen är att utreda hurdana attityder lågstadieeleverna har till språkinläringen inom ämnet grannspråk, samt om attityderna skiljer sig mellan klasserna. Forskningsfrågorna är följande:

1. Hurdana attityder har lågstadieelever till grannspråket?
2. Hurdana skillnader i attityderna finns det mellan klasserna?

1.2 Material och metod

Som insamlingsmetod användes en enkät. Enkäten innehåller frågor som stödjer avhandlingen samt hjälper att hitta svar till forskningsfrågorna. Enkäten består av 13 öppna frågor samt en Likertskala. En Likertskala mäter olika attityder och är en av de vanligaste metoderna för attitydmätning. Med hjälp av en Likertskala värderas olika påståenden på en skala 1 till 5 och attitydernas poäng kan vid behov räknas ihop till totalpoäng. (Erwin 2005: 66–67) I denna avhandling kommer inte poängen att räknas.

¹ På grund av anonymiteten kan inte källan avslöjas. Källa: Skolans egna läroplan.

Inledningsvis innehåller enkäten några allmänna frågor som vid behov hjälper att gruppera informanterna som till exempel kön och modersmål. De allmänna svaren underlättar jämförelse kring eventuella skillnader mellan könen, och om informanternas modersmål påverkar deras språkattityder. För ett pålitligt resultat tillhandahölls enkäten på elevens eget modersmål, antingen finska eller svenska. De finska och svenska enkäternas frågor är samma, och undersöker elevens attityd till hans eget grannspråk.

I första delen av processen kontaktades skolan kring eventuellt intresse att medverka i forskningen. Ett brev innehållandes information om mig själv samt kandidatavhandlingens metod och syfte skickades till alla elevers föräldrar. I brevet lyftes elevernas fullständiga anonymitet upp. Eleverna är minderåriga, därav var föräldrarnas godkännande eller nekande av deras barns medverkan i undersökningen betydande. Alla föräldrar godkände deras barns deltagande. Brevet skickades genom elevernas klasslärare. Eleverna fyllde i enkäten under lektionstid och tidsåtgången var ungefär 10–15 minuter per klass. Jag var närvarande under dessa lektioner för att kunna svara på eventuella frågor. Exempelvis gick vi igenom påståendena i Likertskalan tillsammans med klassen för att alla elever skulle förstå frågorna samt kunna svara på skalans påståenden på ett rätt sätt. Mer om informanterna i kapitel 3 *Analys och resultat*.

Undersökningsmetoden i kandidatavhandlingen är huvudsakligen kvalitativ men även till en viss del kvantitativ. Orsaken till varför den kvalitativa metoden står i större fokus är på grund av att enkäten till största delen innehöll öppna frågor där informanterna själva fick motivera sina svar. Målet med kvalitativ forskning är att få en klar helhetsbild om undersökningsobjektet. Genom en kvalitativ undersökning blir det lättare att förstå informanterna, samt få svar på varför informanten valt att svara på ett visst sätt. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997: 161)

I vissa fall analyseras informanternas svar även med hjälp av den kvantitativa metoden, exempelvis med tabeller och siffror. Kvantitativ forskning ger oftast relevanta resultat men det kräver förståelse och rätt tolkning. Genom kvantitativ forskning går det även att undersöka samband och systematik. (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1994: 21–22)

Den kvantitativa och kvalitativa metoden sägs ha konkurrerat med varandra förr i tiden (Mäkelä 1990: 42). Nuförtiden sägs metoderna ändå vara effektiva tillsammans, då betydelse och innehåll är beroende av siffror. De är relativt svårt att skilja på metoderna eftersom både den kvalitativa och kvantitativa metoden innehåller samma egenskaper. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997: 133–134)

2. TEORETISK BAKGRUND

Avhandlingen handlar om attityder i olika aspekter. Den teoretiska delen redogör vad attityd innebär, dess tre komponenter och språkattityder. Inledningsvis behandlas attityder på allmän nivå, och vidare definieras språkattityder. Språkattityderna ligger i största fokus i avhandlingen.

2.1 Attityder

Attityder är något som man har att göra med dagligen. Det är ett begrepp som man ofta inte tänker på och som har flera olika beskrivningar och tolkningar. Med hjälp av attityder har vi kunskap till att tolka vår omgivning, kontrollera vårt beteende samt strukturera våra egna erfarenheter. Den största orsaken till hur attityder skapas är egna erfarenheter. (Erwin 2005: 9)

Språkforskaren Jan Einarsson presenterar begreppet attityd i boken *Språksociologi* (2009) som en böjelse för ett visst beteende. Beteende och attityder hänger ihop men attityder innebär inte själva beteendet. Attityder ses som en tendens att följdriktigt reagera gillande eller ogillande mot en företeelse. Företeelsen kan vara vad som helst, exempelvis ett objekt eller ett visst beteende. (Einarsson 2009: 217)

2.2 Attityders olika aspekter

Attityder är inte något man föds med, utan attityder är något som man blir inlärd till (Bijvoet: 113). De första attityderna skapas redan under barndomen och kallas för den *primära socialisationen*. Under denna perioden spelar föräldrarnas attityder en väldigt viktig roll för utvecklandet av barnens attityder. Föräldrarnas attityder förmedlas vanligen omedvetet men även medvetet, då föräldrarnas mål är att uppfostra barnet till att tänka, värdera och agera på samma sätt som de själva. Efter den primära socialisationen kommer

den *sekundära socialisationen* och då är det inte bara barnens föräldrar som påverkar attityderna, utan det kan också exempelvis vara vänner, lärare eller medier. De attityder som formats tidigt genom närstående personer påverkar stort på utvecklingen av barnens attityder och sägs vara de mest motståndskraftiga, det vill säga de svåraste att ändra. (Einarsson 2009: 219)

Attityder delas traditionellt in i tre olika komponenter som är kunskap, känsla och beteende. Det finns ingen tydlig gräns mellan dessa olika delar, utan de går smidigt in i varandra. Den första indelningen kallas även för den *kognitiva* komponenten och den inkluderar alla slags föreställningar och grundar sig på kunskap. Föreställningarna om det som attityden riktar sig till kan vara sanna eller osanna och kan till och med grunda sig på oklar och bristfällig information. Attityderna kan antingen bygga på egen erfarenhet eller på vad någon auktoritet påstår. (Einarsson 2009: 217–218)

Den andra indelningen kallas för *evaluativa/affektiva* komponenten och kopplas till den ovannämnda komponenten med kunskaper, uppfattningar och föreställningar genom känslor. Den känslomässiga delen sägs bidra mest centralt inom attityder eftersom det är här attityderna kopplas känslomässigt och graderas sedan positivt, negativt eller likgiltigt. Den sista indelningen som har att göra med beteendet kallas för den *konativa komponenten* och här förenas föreställningarna och värderingarna och gör så att vi har färdighet att handla enligt dem. (Einarsson 2009: 218)

2.3 Språkattityder

Språkattityder ses som ett sätt att utvärdera reaktioner mot språkliga varianter eller deras talare. Det kan göras med hjälp av en inställning eller genom ett beteende. När man talar om en inställning, innebär det till exempel att man tycker bra eller illa om ett visst språk eller vissa ord i språket. Attityder behöver inte alltid riktas enbart till språket, utan det kan exempelvis riktas till språkliga varieteter, språkliga uttryck, språkljud, språkval, språkpolitiska beslut och mot många andra delområden. (Bijvoet 2007: 119)

Genom språklig identitet är det möjligt att markera vem man är och visa samhörighet (Einarsson 2009: 39). Samtidigt skapas en bild för andra och kan leda till vissa fördomar och konflikter om till exempel talarens dialekt. Fördomar kan minskas genom kontakthypotesen som innebär kontakter mellan olika grupper. Genom att uppehålla eller skapa kontakter med personer som tillhör en annan grupp, skapas det en bättre uppfattning om värderingar, samt det minskar okunskap. När det finns direkt kontakt med medlemmar från olika grupper blir det svårare att upprätthålla negativa attityder och stereotyper. (Himmelroos 2020: 101–102)

Språkattityder och språklig identitet hänger med andra ord ihop och är en betydelsefull utgångspunkt inom studier gällande språkattityder, det vill säga attityderna riktas ofta till talarna av språket eller varieteten och inte alltid till själva språket (Bijvoet 2007: 120). Attityder kan synas i beteendet om en person till exempel undviker att använda ett visst språk, en varietet eller vissa ord (Bijvoet 2007: 119).

3. ANALYS OCH RESULTAT

I detta kapitel presenteras informanterna och undersökningsanalysen. Svaren kring attityderna till grannspråket, samt orsaker som påverkar dessa attityder presenteras och jämförs. Frågorna i enkäten är väldigt omfattande och därför analyseras endast en del av frågorna. Bland annat behandlas frågorna vad informanterna tycker om att studera grannspråk och engelska, samt om de anser ämnena som svåra och nyttiga. Ämnena jämförs även med varandra, det vill säga om eleverna hellre studerar grannspråk eller engelska. Det redogörs även om informanterna har några finsk- eller svenskspråkiga släktingar eller vänner samt om de använder grannspråk med dem. Dessutom behandlas frågorna vad informanternas vänner och föräldrar tycker om språkinläring. Dessa frågor ansågs som mest givande gällande analyserna. En del av svaren presenteras varefter vissa av de analyseras kvalitativt eller kvantitativt. Med hjälp av den kvalitativa metoden presenteras informanternas svar med genom exempel och motiveringar medan den kvantitativa metoden används genom att presentera statistik i tabeller samt procentantal.

3.1 Bakgrundsinformation

I undersökningen deltog 37 informanter. Alla informanter går i lågstadiet och har påbörjat sina språkstudier i årskurs ett. Av de 37 informanterna, identifierar sig 19 av dem som flickor, 16 av dem identifierar sig som pojkar och två identifierar sig som något annat eller vill inte avslöja sitt kön. Av informanterna talar 17 elever finska som modersmål medan bara 8 av informanterna talar svenska som modersmål. Något överraskande var att 11 av informanterna talar både finska och svenska som modersmål. De flesta tvåspråkiga eleverna går i den svenskspråkiga klassen. En av informanterna talar något annat än finska eller svenska som modersmål.

3.2 Finskspråkiga informanternas tankar om att studera svenska

Några väsentliga saker om språkattityder som togs upp i enkäten var bland annat vad informanterna tycker om att studera svenska, samt vad de tycker om att studera engelska. Frågan besvarades om båda språken för att klargöra om informanterna över lag tycker om att studera språk. Samma gällde när informanterna besvarade frågan om de tycker att det är lätt eller svårt att studera svenska och engelska.

Majoriteten av de elever som går i den finskspråkiga klassen tycker att det är roligt och bra att studera finska men även några är av den åsikt att det ibland kan vara lite tråkigt. Enligt majoriteten är det ändå bra att man lär sig nya språk i skolan.

Exempel 1.

Mielestäni se tulee olemaan hyvä taito tulevaisuudessa, koska Suomi on kaksikielinen maa. (Informant 13)

(Jag tycker att det kommer att vara en bra kunskap i framtiden eftersom Finland är ett tvåspråkigt land.)

Exempel 2.

Minusta ruotsin kielen opiskelussa on järkeä, sillä siinä oppii, oppii kommunikoidaan ruotsinkielisten kanssa ja se sivistää. (Informant 6)

(Jag tycker att det är förståndigt att studera svenska då man lär sig, lär sig att kommunicera med svenskspråkiga samt att det är allmänbildande.)

Dessa svar visar att informanterna genuint är intresserade och motiverade till att studera svenska. De är villiga att lära sig språket och har konkreta exempel om varför det är bra, bland annat Finlands tvåspråkighet, samt att det är allmänbildande.

Majoriteten av informanterna upplever att engelska är ett lättare ämne att studera. Informanterna motiverar sina svar och berättar bland annat att de har lättare uppgifter i engelskan, samt att engelska är lättare eftersom de använder det oftare. Något värt att lyfta upp är att 72 % av informanterna studerar hellre engelska än svenska. Detta bevisar även

det, att många av informanterna inte heller skulle studera svenska om det skulle vara frivilligt. De informanter som svarat att de hellre studerar svenska, motiverar sitt svar med att de tycker att det är lättare och att de redan kan svenska sedan tidigare. De som hellre studerar engelska motiverar bland annat det med att det är mer praktiskt att kunna engelska och att det språket behövs mer i framtiden, exempelvis utomlands.

Exempel 3.

Opiskelen mielummin englantia, koska sillä pärjää paremmin tulevaisuudessa esimerkiksi ulkomailla. (Informant 3)

(Jag studerar hellre engelska, för med det klarar jag mig bättre i framtiden, exempelvis utomlands.)

I Magmas (2008) undersökning om svenskans ställning i Finland kom det fram att endast 27 % anser att finländarna borde tala svenska i Norden. Majoriteten var ”Delvis av samma åsikt” gällande påståendet ”Finländare borde tala svenska och inte engelska med andra nordbor”. Enligt Grünbaum och Reuter (2013) är engelska ett sämre alternativ i Norden eftersom det försämrar uttrycksmöjligheterna då ingen använder sitt eget modersmål. Det finns även många andra bra och viktiga anledningar till varför nordbor borde använda sig av sina egna språk, eftersom det i princip är möjligt för danskar, norrmän, svenskar och finlandssvenskar att kommunicera med varandra. För finländarna blir således svenska det aktuella sällskapsspråket i Norden. (nordiskkulturkontakt.org 2013: 6–8)

Endast en av informanterna (6 %) tycker att det inte är nyttigt att studera svenska och motiverar det med att man kan lära sig det själv så mycket som man själv anser att det behövs. Samma informant berättar att hen aldrig tyckt om svenska och påpekar även att det är obligatoriskt. Majoriteten av informanterna tycker dock att det är nyttigt att studera svenska. Enligt många vill de studera svenska eftersom Finland är ett tvåspråkigt land. Många har även svenskspråkiga släktingar, bekanta och vänner. 77 % av informanterna berättar att de någon gång haft nytta av att studera svenska. Exempelvis berättar informant 12 och 18 om sina erfarenheter om svenskspråkiga släktingar och hur de har haft nytta av sina kunskaper i svenska.

Exempel 4.

Olen hyötynyt ruotsista, kun osa sukulaisistani ja äitini kavereista puhuvat ruotsia ja pystyn keskustelemaan heidän kanssa. (Informant 12)

(Jag har haft nytta av det när en del av mina släktingar och min mammas kompisar talar svenska och jag kan tala med dem.)

Exempel 5.

Olen pystynyt puhumaan ruotsin kielisten sukulaisteni kanssa ja ymmärtänyt heitä paremmin. (Informant 18)

(Jag har kunnat tala med mina svenskspråkiga släktingar och förstått dem bättre.)

Efter frågan om informanterna haft någon nytta av svenska språket, svarade informanterna på frågan om de har några svenskspråkiga släktingar eller vänner och om de använder svenska med dem. 44 % av informanterna svarar att de har svenskspråkiga släktingar men att de använder finska med dem, medan 33% svarade att de så gott som alltid använder svenska när de talar med sina svenskspråkiga vänner eller släktingar. 11 % svarade att de använder sina kunskaper i svenska ibland. Även 11 % av informanterna svarar att de inte har några svenskspråkiga släktingar eller vänner. Samma informanter berättar i sina tidigare svar att de tycker att det är dåligt och svårt att studera både svenska och engelska. Detta kan förklaras med att de informanterna som inte har någon kontakt med svenskspråkiga inte heller är intresserade eller motiverade att studera språket. Enligt Pitkänen och Westinen (2017) ökar låg interaktion mellan språkgrupper likgiltighet och kan till och med ge negativa uppfattningar om språket. Samtidigt som mångsidiga kontakter kan förstärka positiva attityder. (Pitkänen & Westinen 2017: 41)

De sista öppna frågorna i enkäten behandlade vad informanternas vänner och föräldrar tycker om svenskstudierna. Frågan ansågs som ett hjälpmedel att ta reda på om elevernas attityder till språkinlärning speglas från vänner och föräldrar. Endast 22 % av informanterna kunde svara på frågan om vad deras vänner tycker om svenskstudierna. Alla svaren var motstridiga och gav inga analyserbara svar. Frågan om vad föräldrarna tycker om svenskstudier var däremot lättare att besvara. Alla informanter svarar att deras föräldrar tycker att det bland annat är nyttigt, viktigt, nödvändigt och gynnsamt att studera svenska i

skolan. Enligt informant 1 tycker hens föräldrar att det är bra att kunna svenska för då kan man träffa nya vänner lättare.

Exempel 6.

Heidän mielestä ruotsia on hyvä osata, niin on helpompi tutustua uusiin kavereihin. (Informant 1)

(De tycker att det är bra att kunna för då är det lättare att få nya vänner.)

Som tidigare nämt i den teoretiska delen, har föräldrarnas attityder en stor roll hos barnens attityder. Föräldrarnas attityder förmedlas antingen omedvetet eller medvetet. Detta kan vara en av orsakerna till varför majoriteten av de finskspråkiga eleverna har en väldigt positiv attityd till grannspråk.

3.3 Svenskspråkiga informanternas tankar om att studera finska

De svenskspråkiga informanterna svarade på exakt samma frågor som de finskspråkiga. Samma frågor ställdes i samma ordning. De första frågorna behandlade språkstudier i finska och engelska. På en allmän nivå svarar majoriteten positivt på de första frågorna. Majoriteten upplever att det bland annat är roligt och spännande att studera finska, eftersom genom det lär man sig nya saker.

Exempel 7.

Att studera finska är roligt för man lär sig skriva, läsa och tala så det är roligt. Man lär sig nya saker också. (Informant 24)

De flesta tvåspråkiga informanterna går i den svenskspråkiga klassen. Det syns i svaren eftersom många tvåspråkiga har svarat att de anser finska som ett väldigt tråkigt ämne i skolan. Majoriteten av de tvåspråkiga informanterna tycker att det är lätt att studera finska, medan några tycker att det är lätt att tala men svårt med grammatiken. Enligt informant 19 blir hen ofta uttråkad på lektionerna eftersom det mesta hen lär sig kan hen redan.

Exempel 8.

Det är tråkigt, för det mesta vi lär oss kan jag redan och då blir det långtråkigt. (Informant 19)

Även engelskan upplevs som ett roligt ämne av majoriteten. 95 % av informanterna berättar att de tycker att det är lätt att studera engelska. Genom vissa svar märks det hur engelskans lätthet påverkar informanternas motivation inom ämnet. När elever saknar inre motivation, det vill säga ens egen inre drivkraft och nyfikenhet, innebär det att hen inte har behov att veta något eller upptäcka nya saker. I detta fall blir de tvåspråkiga eleverna omotiverade på lektionerna. (Lozic 2015) Exempelvis upplever informanterna 19, 25 och 26 engelska som tråkigt, eftersom det mesta de lär sig i skolan, kan de redan. De berättar även att det mesta av engelskan är lärd från datorspel och tv-serier.

Majoriteten av informanterna tycker att engelska är lättare, samtidigt som många tycker att det är lättare att studera finska. Några har även svarat att de upplever båda språken som lika lätta. Exempelvis motiverar informant 29 sitt svar genom att jämföra finskans böjningar, ord och uttalet med engelskan.

Exempel 9.

Finska är svårare med alla ord, hur du uttalar och alla böjningar, medan engelska är mycket lättare. (Informant 29)

Engelskan dominerade även hos de svenskspråkiga eleverna. 79 % av informanterna svarar att de hellre studerar engelska än finska, medan 21 % föredrar finska. Informanterna motiverar sina svar om finskan med att det inte är lika tråkigt som engelskan. Enligt många är det även roligare att prata finska. Engelskan motiveras däremot med att informanterna kommer att ha mer nytta av det i framtiden. Exempelvis motiverar informant 24 sitt svar genom att berätta att hen redan kan bra finska och anser engelska som ett viktigare språk att satsa på.

Exempel 10

Jag studerar hellre engelska, för jag kan redan flytande finska och engelska är bra att kunna för då kan man prata i hela världen. (Informant 24)

En väsentlig fråga gällande språken var om informanterna anser finskan som nyttig. Av informanterna svarade 63 % att de anser vara nyttigt att studera finska, medan 37 % tycker att det inte är nyttigt. Det största motivet till varför det är viktigt att studera grannspråk var bland annat att det är roligt att lära sig ett nytt språk. Majoriteten av de som tycker att det är lämpligt att kunna finska, har finskspråkiga släktingar och vänner de vill tala med och därför är de motiverade till att studera finska. Enligt är Himmelroos och Strandberg (2020) är kontakter mellan olika språkgrupper viktiga och det mest effektiva sättet att förhindra fördomar. Med hjälp av genuina förbindelser blir det möjligt att förstå en annan grupp och förstå andras levnadssätt. (Himmelroos 2020: 101–102)

Även stadens geografiska läge kom upp som motiv, då informant 22 motiverar att det är nyttigt för hen att studera språk när man bor i en tvåspråkig stad. Informanterna som inte anser finskan nyttig berättar att det är onödigt och att de inte behöver finska språket i vardagen. Samma informanter som inte anser finskan som en nyttig färdighet, svarar även att de inte haft någon nytta av finskan utanför skolan. Det bevisar varför de inte värdesätter det lika mycket som de andra som ofta använder finska på fritiden.

3.4 Jämförelse mellan klasserna

När klassernas svar jämförs, finns det både likheter och olikheter. Exempelvis syns det en tydlig skillnad i de första frågorna, där informanterna fick svara fritt på frågan vad de tycker om att studera grannspråk och engelska. När svaren ställs bredvid varandra, märks det att den svenskspråkiga klassen svarat med en mer negativ ton. Exempelvis beskriver de svenskspråkiga informanterna endast språkinläringen som antingen något positivt eller något negativt. Hos de svenskspråkiga informanterna är adjektivet tråkigt en mer allmän beskrivning. Orsaken till varför så många beskriver det som tråkigt kan bero på elevernas

tvåspråkighet, det vill säga eftersom de kan det utlärdade språket redan, blir de uttråkade på lektionerna och därför är av den åsikt. Majoriteten har ändå svarat att de upplever både finskan och engelskan som något roligt, lätt och spännande.

Även majoriteten av de finskspråkiga informanterna är av den åsikt att det är roligt, viktigt och lätt att studera båda språken. Av de finskspråkiga eleverna har endast en informant svarat att hen tycker det är tråkigt och dåligt att studera svenska och engelska, medan de andra informanterna som använt negativa beskrivningar även skrivit något positivt om språken. Det var väldigt vanligt i de finskspråkigas svar, det vill säga först besvarades frågan med en negativ beskrivning men de har även försökt att få med något positivt. Exempelvis beskriver informant 18 båda språken som roligt men upplever ändå press i engelskan på grund av prov. Enligt informanten är det trots allt ett bra ämne.

Exempel 11.

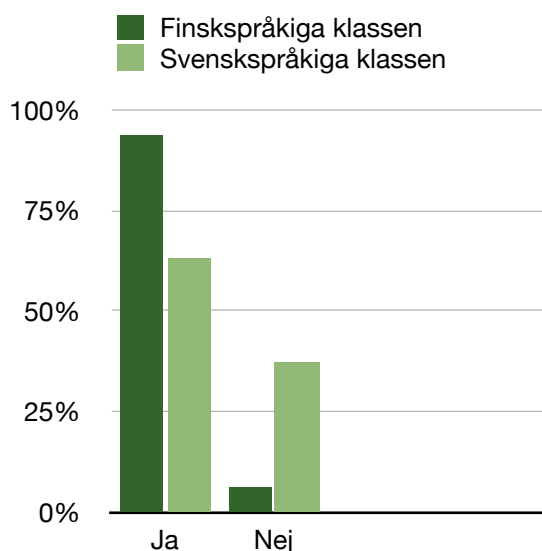
Englannin opiskelu on myös ihan mukavaa, mutta siinä on liikaa kokeita ja paineita. On se silti hyvä aine. (Informant 18)

(Att studera engelska är också roligt men vi har för mycket prov och mycket press. Det är ändå ett bra ämne.)

Jämfört med de finskspråkiga informanterna, hade de svenskspråkiga informanterna enklare att svara på frågan om vad deras vänner tycker om att studera finska. Majoriteten av de svenskspråkiga informanterna svarar att deras vänner inte tycker om att studera finska. Även olikheter i svaren om vad föräldrarna tycker om språkstudier är synliga. Ingen av de finskspråkiga informanterna har svarat att deras föräldrar inte uppskattar svenska språket, medan 16 % av de svenskspråkiga svarar att deras föräldrar tycker att det är onödigt eller att de inte bryr sig om det. Dessa svar går trots allt inte att fastställa, då vännerna och föräldrarna själva inte har svarat på frågan. Även om svaren inte är relevanta och möjligtvis inte beskriver föräldrarnas faktiska attityder är det fråga om en upplevd attityd. Ens egna attityder kan ändå påverkas av dessa attityder fastän det endast är en upplevd attityd snarare än en faktisk attityd.

En fråga som visade tydlig skillnad i informanternas svar var frågan om de anser att det är nyttigt att studera grannspråk. Upp till 95 % av de finskspråkiga informanterna upplever grannspråkstudierna som nyttiga medan endast 63 % av de svenskspråkiga upplever finska språket som nyttigt. De finskspråkiga informanterna svarade även i större grad att de haft nytta av svenska språket utanför skolan även om det inte finns några skillnader mellan klassernas svar om de har några vänner eller släktingar som talar grannspråk. En större andel av de svenskspråkiga informanterna har svarat att de inte haft någon nytta av finskan utanför skolan, vilket är förvånande med hänsyn till andelen tvåspråkiga i klassen. Här syns det en koppling mellan svaren, det vill säga om man inte har haft någon nytta av grannspråket utanför skolan, upplever man inte heller det som lika viktigt och nyttigt. Samma svar kommer fram i Pitkänens och Westinens (2017) forskning och visar att majoriteten är av den åsikt att svenska är en viktig kunskap för att upprätthålla bra relationer i Norden. I figuren nedan jämförs klassernas svar på grannspråkets nytta.

Tabell. Informanternas svar på frågan: Tycker du att det är nyttigt att lära dig grannspråk?

I Likertskalan ställdes frågan om informanterna anser att det är viktigt att kunna grannspråk i den tvåspråkiga staden de bor i. Enligt den svenskspråkiga klassen är det mer viktigt att kunna grannspråk och 79 % av de svenskspråkiga svarar ”helt av samma åsikt” på påståendet ”I den här staden är det viktigt att kunna finska”. Andelen av de finskspråkigas svar till ”helt av samma åsikt” är endast 44 %.

Det finns även några skillnader gällande upplevda svårigheter av språkinläringen. Av de finskspråkiga informanterna svarar 50 % att de upplever grannspråk som lätt, medan 63 % av de svenskspråkiga svarar att de upplever det som lätt. 28 % av de finskspråkiga upplever grannspråk som svårt och motsvarande 21 % av de svenskspråkiga upplever det svårt. 22 % av de finskspråkiga och 16 % av de svenskspråkiga upplever det som både lätt och svårt. Det syns tydligt att de svenskspråkiga eleverna upplever grannspråk som lättare än de finskspråkiga. Samma uppleddning märks även i frågorna om att studera engelska. Av de svenskspråkiga har så gott som alla svarat att de upplever engelska som lätt, medan endast hälften av de finskspråkiga svarat att de upplever engelska som ett lätt ämne i skolan. Orsaken till varför svenskspråkiga upplever engelska som lätt har att göra med släktspråk. Engelska och svenska hör till samma språkgrupp som är indoeuropeiska och därför är oftast engelska ett lätt språk för svenskspråkiga. (språkbruk.fi 2008)

Även om skillnaderna i svårigheterna är framträdande, svarade båda klasserna överlägset att de hellre studerar engelska än grannspråk. Båda klasserna använder sig även av samma motivering, det vill säga de studerar hellre engelska eftersom det är ett mer världskänt språk.

4. SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Sammanfattningsvis har jag i kandidatavhandlingen forskat och undersökt hurdana attityder lågstadieelever har till ämnet grannspråk i en tvåspråkig skola samt vilka skillnader i attityderna det finns mellan två olika klasser. I denna avhandling användes både en kvalitativ och kvantitativ analysmetod. I den teoretiska delen presenteras begreppen *attityd*, *attityders olika aspekter* och *språkattityder*. Materialet samlades in i april 2021 och sammanlagt deltog 37 informanter i insamlingstillfället. Informanterna svarade på 13 öppna frågor och fyllde även i en Likertskala. Alla frågor i enkäten kunde inte analyseras.

Något som var överraskande var att den svenskspråkiga klassen har till en viss del sämre attityd till grannspråk även om majoriteten av eleverna i klassen anser sig själva som tvåspråkiga. 95 % av de finskspråkiga informanterna upplever svenska som en nyttig färdighet medan endast 63 % av de svenskspråkiga informanterna upplever finska som nyttigt. Något som även kan utredas i framtiden är om den svenskspråkiga klassen allmänt har sämre attityd till skolgång. Detta skulle vara en intressant forskning med denna avhandling som grund. Attitydforskning kan även studeras mer omfattande i en pro gradu-avhandling. Avhandlingen skulle bland annat kunna inkludera flera olika årskurser i olika städer samt mer grundliga och detaljerade faktorer som påverkar attityder kan presenteras och analyseras.

Som tidigare nämt, är skillnaderna i vad informanternas föräldrar tycker om grannspråk synliga. 16 % av de svenskspråkiga informanter har svarat att deras föräldrar tycker att det inte är bra att studera finska eller att det är onödigt. Svaren kan ifrågasättas eftersom det troligtvis är föräldrarnas val att ens barn ska gå i en tvåspråkig skola med mycket språkinläring. Mitt antagande är att det är fråga om en upplevd attityd snarare än en faktisk attityd. Om svaren trots allt är relevanta, kan svenskspråkigas sämre attityder bero på att deras vänner och föräldrar inte tycker lika mycket om grannspråk som de finskspråkiga informanternas föräldrar och vänner.

Något som var motstridande i svaren var bland annat att majoriteten av de svenskspråkiga eleverna tycker att det är nyttigt att kunna finska i den staden de bor i medan en mindre andel finskspråkiga tycker att det är nyttigt att kunna svenska. Samtidigt svarar en större del av de svenskspråkiga eleverna att de inte haft någon nytta av finskan utanför skolan. Procentuellt svarar en större del av de finskspråkiga eleverna att de haft nytta av svenska utanför skolan och att de använder det ofta.

Vidare har även slutsatser om attityder kunnat tas. Svaren var till största del jämförbara trots vissa undantag i några frågor som tagits upp i avhandlingen. Majoriteten av både de finskspråkiga och svenskspråkiga har något positiva attityder till grannspråk. Om klasserna skulle sättas i någon ordning, skulle den finskspråkiga klassen ha en aning mer positiva attityder än den svenskspråkiga. Även om informanterna inte anser grannspråket så viktigt är de flesta motiverade till att studera det. De förstår dessutom att språkkunskaper är en viktig färdighet i framtiden och är villiga att utvidga sina språkkunskaper. Orsaker till informanternas dåliga attityder till grannspråk är troligtvis låg växelverkan mellan språkgrupper, svårigheter i inläringen och brist på motivation. De positiva attityderna kan däremot bero på aktiv växelverkan mellan språkgrupper, motivation och inflytande av närstående, exempelvis vänner och föräldrar.

Svaren är trots allt inte fullständigt pålitliga eftersom det inte finns någon övertygelse att informanterna har svarat ärligt på frågorna. Något som även kan påverka svarens pålitlighet är informanternas unga ålder. Avhandlingens svar är trots allt analyserade av den synvinkel att svaren är relevanta och korrekta.

LITTERATURFÖRTECKNING

Material

Enkät svar besvarade av 37 informanter. Insamlingstid: 21.4.2021. Materialet bevaras hos skribenten.

Övriga källor

Alkula, Tapani, Pöntinen, Seppo, Ylöstalo, Pekka, 1994: Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Helsinki: WSOY.

Bijvoet, Ellen, 2007: Attityder till språk. I: Sociolingvistik. Red. av Eva Sundgren. Stockholm: Liber.

Einarsson, Jan, 2009: Språksociologi. Lund: Studentlitteratur.

Erwin, Phil 2005: Asenteet ja niihin vaikuttaminen. Helsinki: WSOY.

Himmelroos, Staffan, 2020: Attityder till det svenska. Ur majoritetens perspektiv. Red. av Staffan Himmelroos & Kim Strandberg. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. S. 101–105. [Citerat 19.5.2021]. Tillgänglig: <<https://www.sls.fi/sites/default/files/publications/pdf/2668.pdf>>.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko, Sajavaara, Paula, 1997: Tutki ja kirjoita. 3.-4 painos. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Justitieministeriet.fi, u.å. [Citerat 8.6.2021]. Tillgänglig: <<https://oikeusministerio.fi/sv/finska-och-svenska-spraket>>.

Lozic, Vanja 2015: Motivation en viktig nyckel till elevers skolframgång. I: skolverket. [Citerat 5.6.2021]. Tillgänglig: <<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/artiklar-om-forskning/motivation-en-viktig-nyckel-till-elevers-skolframgang>>.

Mustila, Eero, 1990: Finska gymnasieelevers motivation för, attityder till och intresse för svenska. Helsinki: Helsingfors universitet.

Mäkelä, Klaus, 1990: Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tutkinta. Helsinki: Gaudeamus.

Pitkänen, Ville, Westinen Jussi, 2017: Puhut sie ruotsia? – tutkimus suomenkielisten asenteista ruotsin kieleen ja ruotsinkielisiin. I: e2 Tutkimus. [Citerat: 10.5.2021].
Tillgänglig: <<https://e2.fi/julkaisut/puhut-sie-ruotsia>>.

Reuter, Mikael, Grünbaum, Catharina, 2013: Att förstå varandra i norden – språkråd till nordbor i nordiskt samarbete. I: Joutsen Median Painotalo Oy. [Citerat 7.6.2021].
Tillgänglig: <https://www.nordiskkulturkontakt.org/wp-content/uploads/2017/12/ISBN-9789526794945.-Att_förstå_varandra_2013.pdf>.

Östberg, Urban, 2008: De indoeuropeiska språkens historia. I: Språkbruk. [Citerat 6.6.2021].
Tillgänglig: <<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/artiklar-om-forskning/motivation-en-viktig-nyckel-till-elevers-skolframgang>>.

BILAGA. FRÅGEFORMULÄR

Hei! Olen Claudia Mäkitalo ja opiskelen ruotsin kieltä Oulun yliopistossa. Teen tällä hetkellä kandidaatin tutkielmaa, jossa vertailen ala-asteikäisten asenteita naapurikieltä kohtaan. Tulen suorittamaan luokassa kyselyn, jota aion hyödyntää tutkielmassani. Vastaatte kyselylomakkeen avulla kysymyksiini täysin nimettömänä. En myöskään tule mainitsemaan koulua tai luokkaa tutkielmassani.

Vastaa seuraaviin kysymyksiin:

1. Sukupuoli: tyttö ____ poika ____ muu/en halua sanoa ____
2. Äidinkieli: suomi ____ ruotsi ____ molemmat ____ jokin muu ____

3. Mitä mieltä olet ruotsin kielen opiskelusta?

4. Onko ruotsin kielen opiskelu mielestäsi helppoa vai vaikeaa?

Perustele vastauksesi.

5. Mitä mieltä olet englannin kielen opiskelusta?

6. Onko englannin kielen opiskelu mielestäsi helppoa vai vaikeaa?

Perustelee vastauksesi.

7. Millä tavalla ruotsin ja englannin kielen opiskelu eroavat toisistaan?

8. Opiskeletko mielummin ruotsia vai englantia?

Perustelee vastauksesi.

9. Pidätkö ruotsin kielen opiskelua hyödyllisenä? Kyllä ____ Ei ____

Perustele vastauksesi.

10. Miten olet hyötynyt ruotsin kielen taidoista koulun ulkopuolella?

11. Millaisissa tilanteissa ja kuinka useasti käytät ruotsia vapaa-ajalla?

12. Onko sinulla ruotsinkielisiä ystäviä tai sukulaisia? Kyllä ____ Ei ____

Jos vastasit kyllä, käytätkö ruotsia heidän kanssaan?

13. Opiskeletko tällä hetkellä muita kieliä kuin ruotsia ja englantia? Kyllä ____ Ei ____

Jos vastasit kyllä, niin mitä kieltä?

14. Mitä mieltä kaverisi ovat ruotsin kielen opiskelusta?

15. Mitä mieltä vanhempasi ovat ruotsin kielen opiskelusta?

Ympyröi mielestäsi sopivin vaihtoehto.

	Täysin samaa mieltä	Melko samaa mieltä	En osaa sanoa	Melko eri mieltä	Täysin eri mieltä
Ruotsin kielen opiskelu on hauskaa.	1	2	3	4	5
Olen mielestäni hyvä ruotsissa.	1	2	3	4	5
Haluaisin osata ruotsia paremmin.	1	2	3	4	5
Ruotsin kielen tunnit ovat mukavia.	1	2	3	4	5
Ruotsin kielen opiskelu on helppoa.	1	2	3	4	5
Ruotsi on helpompaa kuin englanti.	1	2	3	4	5
Tässä kaupungissa on hyvä osata ruotsia.	1	2	3	4	5
Pidän ruotsin kieltä tärkeänä	1	2	3	4	5
Käytän ruotsia vapaa-ajalla.	1	2	3	4	5
Vanhempani osaavat ruotsia.	1	2	3	4	5
Saan tarvittaessa apua ruotsin läksyissä.	1	2	3	4	5
Uskallan käyttää ruotsin kieltä.	1	2	3	4	5
Minua ymmärretään, kun puhun ruotsia.	1	2	3	4	5
Ymmärrän, kun minulle puhutaan ruotsia.	1	2	3	4	5
Kavereideni asenteet ruotsia kohtaan vaikuttavat omiin asenteisiin.	1	2	3	4	5
Vanhempieni asenteet ruotsia kohtaan vaikuttavat omiin asenteisiin.	1	2	3	4	5

KIITOS VASTAUKSISTA!

Hej!

Jag heter Claudia Mäkitalo och jag studerar svenska vid Uleåborgs universitet. Just nu gör jag min kandidatavhandling, där jag jämför lågstadielävers attityder till grannspråket. Jag kommer att utföra en förfrågan som jag kommer att använda i min avhandling. Ni får svara helt anonymt på mina frågor med hjälp av en enkät. Jag kommer även inte att nämna skolan eller klassen i min avhandling.

Svara på följande frågor:

1. Kön: flicka ____ pojke ____ något annat/vill inte säga ____
2. Mordersmål: svenska ____ finska ____ båda ____ något annat ____
3. Vad tycker du om att studera finska?

Motivera ditt svar.

4. Tycker du att det är lätt eller svårt att studera finska?

Motivera ditt svar.

5. Vad tycker du om att studera engelska?

Motivera ditt svar.

6. Tycker du att det är lätt eller svårt att studera engelska?

Motivera ditt svar.

7. Hur skiljer sig studierna mellan finska och engelska?

8. Studerar du hellre finska eller engelska?

Motivera ditt svar.

9. Tycker du att det är nyttigt att lära dig finska? Ja ___ Nej ___

Motivera ditt svar.

10. Hur har du haft nytta av finska språket utanför skolan?

11. I vilka situationer och hur ofta använder du finska på din fritid?

12. Har du finskspråkiga släktingar eller vänner? Ja ___ Nej ___

Om du svarade ja, använder du finska med dem?

13. Studerar du några andra språk förutom finska och engelska? Ja ____ Nej ____

Om du svarade ja, vilket språk?

14. Vad tycker dina vänner om att studera finska?

15. Vad tycker dina föräldrar om finskstudier?

Ringa in svaret du tycker är lämpligast.

	Håller med helt	Håller med till viss del	Kan inte säga	Håller inte helt med	Håller inte alls med
Det är roligt att studera finska.	1	2	3	4	5
Jag är bra i finska.	1	2	3	4	5
Jag vill kunna finska bättre.	1	2	3	4	5
Finska lektionerna är trevliga.	1	2	3	4	5
Att studera finska är lätt.	1	2	3	4	5
Finska är lättare än engelska.	1	2	3	4	5
I den här staden är det bra att kunna finska.	1	2	3	4	5
Jag tycker att finskan är viktig.	1	2	3	4	5
Jag använder finska på fritiden.	1	2	3	4	5
Mina föräldrar kan finska.	1	2	3	4	5
Vid behov får jag hjälp med finska läxorna.	1	2	3	4	5
Jag vågar prata och använda finska.	1	2	3	4	5
Jag blir förstådd när jag pratar finska.	1	2	3	4	5
Jag förstår när någon pratar finska till mig.	1	2	3	4	4
Mina vänners attityder till finska påverkar min attityd till språket.	1	2	3	4	5
Mina föräldrars attityd till finska påverkar min attityd till språket.	1	2	3	4	5

TACK FÖR DINA SVAR!